

ЕМОЦІЙНИЙ ІНТЕЛЕКТ ЯК КЛЮЧОВИЙ ФАКТОР ПРОФЕСІЙНОГО СТАНОВЛЕННЯ МАЙБУТНІХ МЕДИКІВ

Вінницький національний технічний університет

Анотація

У статті розглянуто проблему формування емоційного інтелекту як ключового фактора професійного становлення майбутніх медиків. Враховуючи високий рівень емоційного навантаження в медичній діяльності, розвиток емоційного інтелекту та навичок емоційної саморегуляції є важливим аспектом професійної підготовки фахівців. Проаналізовано роль емоційного інтелекту в регуляції професійної діяльності, його вплив на ефективність комунікації з пацієнтами, управління стресом та запобігання емоційному вигоранню. Окреслено основні напрями розвитку емоційної компетентності у процесі професійної підготовки. Визначено значення інтеграції емоційного компоненту в освітній процес як важливого чинника підвищення якості медичних послуг та збереження психічного здоров'я фахівців.

Ключові слова: емоційна складова, професійна компетентність, майбутні фахівці медичного профілю, емоційний інтелект, емоційна саморегуляція, професійна підготовка; вдосконалення освітнього процесу.

Abstract

The article deals with the problem of forming emotional intelligence as a key factor in the professional development of future doctors. Given the high level of emotional stress in medical work, the development of emotional intelligence and emotional self-regulation skills is an important aspect of professional training. The role of emotional intelligence in the regulation of professional activity, its impact on the effectiveness of communication with patients, stress management and prevention of emotional burnout are analysed. The main directions of development of emotional competence in the process of professional training are outlined. The importance of integrating the emotional component into the educational process as an important factor in improving the quality of medical services and preserving the mental health of specialists is determined.

Keywords: emotional component, professional competence, future medical specialists, emotional intelligence, emotional self-regulation, professional training; improvement of the educational process.

Вступ

У сучасному медичному середовищі формування високого рівня професійної компетентності передбачає не лише ґрунтовні знання та практичні навички, а й здатність ефективно взаємодіяти з пацієнтами, колегами та іншими учасниками лікувального процесу. В цьому контексті емоційний інтелект відіграє ключову роль, оскільки дозволяє майбутнім медикам краще розуміти емоційний стан інших, контролювати власні реакції та ухвалювати зважені рішення в стресових ситуаціях.

Розвиток емоційного інтелекту сприяє підвищенню рівня емпатії, комунікативних здібностей та стресостійкості, що є необхідними умовами для якісного надання медичних послуг. Ця теза обґрунтована науковцями в публікаціях [1-3]. Особливо важливим цей фактор стає в умовах психологічного навантаження, з яким стикаються лікарі під час роботи.

Відтак, дослідження ролі емоційного інтелекту у професійній підготовці майбутніх медиків є актуальним і потребує всебічного аналізу. Це дозволить розробити ефективні методики розвитку цієї навички, що сприятиме підвищенню рівня медичного обслуговування та загальної ефективності діяльності фахівців галузі охорони здоров'я.

Результати дослідження

Емоційна регуляція виступає невід'ємним компонентом професійної компетентності фахівців медичного профілю, забезпечуючи ефективну взаємодію з пацієнтами та колегами. Усвідомлення власних емоційних реакцій та розвиток навичок емпатії сприяють формуванню сприятливого терапевтичного середовища. Оптимізація емоційного інтелекту дозволяє медичним працівникам ефективно управляти стресовими ситуаціями, запобігаючи професійному вигоранню. Інтеграція психологічних тренінгів та симуляційних вправ в освітній процес сприяє розвитку емоційної стійкості майбутніх медиків [6; 11-13]. Діагностика емоційного стану фахівців медичного профілю є важливим інструментом, що дозволяє виявити потенційні ризики, такі як емоційне вигорання, та

надати своєчасну психологічну підтримку. Визначення рівня емоційного інтелекту сприяє прогнозуванню адаптаційних можливостей та ефективності професійної взаємодії. Використання стандартизованих методик дозволяє об'єктивно оцінити емоційну регуляцію, що, у свою чергу, сприяє оптимізації міжособистісних відносин та запобіганню негативних емоційних станів [4-5].

Аналіз різноманітних концептуалізацій емоційного інтелекту медичних працівників, включаючи його компонентну структуру та специфічні прояви, виявляє консенсус щодо його інтерпретації як інтегративного, динамічного конструкту. Структура зазначеного конструкту включає емоційний, когнітивний та поведінковий компоненти, які в сукупності формують комплекс особистісних якостей, що відповідають вимогам професії та її гуманістичній спрямованості [8-9]. До ключових компонентів емоційного інтелекту відносяться: усвідомлення та регуляція власних емоційних реакцій, самомотивація, позитивна емоційна установка, емоційна чутливість та емпатія, здатність до інтеграції емоційної інформації в процеси прийняття рішень та вирішення проблем, а також компетентність в професійному спілкуванні та міжособистісній взаємодії, що забезпечує конструктивне розв'язання конфліктних ситуацій та сприяє досягненню оптимальних результатів у професійній діяльності та особистісному розвитку [7; 10; 14-16].

Емоційна складова професійного інтелекту в контексті професійної діяльності фахівців медичної сфери відіграє визначальну роль. Особливості їхньої професійної діяльності, які визначаються моральними та гуманістичними засадами, потребує чіткого розуміння загальнокультурних цінностей. Цінність та ефективність роботи безпосередньо залежать від гуманістичних якостей фахівців, їхнього світогляду, моральних принципів та етичної поведінки, які обумовлені індивідуальними емоційними характеристиками.

Для фахівців медичної сфери емоційна регуляція має особливе значення, оскільки безпосередньо впливає на надання якісної медичної допомоги. Постійний контакт із пацієнтами, високий рівень відповідальності та перманентні стресові ситуації потребують формування фахівців медичної сфери навичок емоційної саморегуляції. Нерідко до емоційного вигорання медиків призводить дисбаланс між постійною емоційною напругою під час виконання професійних обов'язків і несформованими навичками психологічного захисту. Усвідомлення власних емоцій і здатність керувати ними сприяють підвищенню професійної ефективності та збереженню психічного здоров'я фахівця [6]. Отже, формування та розвиток емоційного інтелекту у фахівців медичної сфери є важливим напрямом фахової підготовки та профілактики емоційного вигорання. До основних напрямків цього формування та розвитку можна, на нашу думку, віднести:

1. Розвиток вміння ідентифікації емоцій. Фахівці медичної галузі повинні вміти розпізнавати власні емоції та розуміти, як вони впливають на їхні дії та рішення, що передбачає усвідомлення своїх сильних і слабких сторін, цінностей і переконань. При цьому важливо розвивати здатність до об'єктивного оцінювання своїх емоційних реакцій та їхнього впливу на фахову діяльність.

2. Розвиток саморегуляції. Майбутні фахівці мають опанувати навички керування своїми емоціями, особливо в стресових ситуаціях, що передбачає розвиток навичок самоконтролю, стресостійкості та адаптивності, оскільки ключовим фактором є вміння підлаштовуватись під різні обставини, що швидко змінюються.

3. Розвиток емпатії, яка передбачає вміння слухати, розуміти невербальні сигнали та виявляти бажання забезпечити емоційну підтримку.

4. Формування навичок коректного та емпатійного спілкування з пацієнтами, їхніми родичами та колегами, що сприяє формуванню та розвитку вмінь вирішувати конфлікти, надавати й отримувати зворотний зв'язок [8-9; 11].

Формування та розвиток емоційного інтелекту є безперервними процесами, які передбачають постійну практику та самовдосконалення.

Висновки

У контексті становлення майбутніх працівників медичної галузі, емоційний інтелект виступає не просто додатковою, але фундаментальною складовою професійної компетентності. Він визначає здатність фахівця до ефективної комунікації, емпатії, управління стресом та прийняття обґрунтованих рішень. Розвиток емоційного інтелекту сприяє формуванню гуманістичного підходу до медичної практики, де в центрі уваги знаходиться не лише фізичне, але й емоційне благополуччя пацієнта. Усвідомлення власних емоцій та емоційного стану пацієнтів дозволяє медикам

встановлювати довірливі відносини, надавати якісну психологічну підтримку та покращувати результати лікування.

Оцінка впливу емоційного інтелекту на професійне становлення медичних працівників виявляє його значущість у формуванні ефективної міжособистісної взаємодії, оптимізації комунікативних навичок, зниженні рівня стресу, покращенні адаптаційних можливостей, а також у розвитку здатності до емпатії та прийняття обґрунтованих рішень. Встановлено, що високий рівень емоційного інтелекту корелює з підвищенням професійної ефективності, що підтверджує концепцію «емоційного капіталу», який сприяє успішній професійній діяльності та особистісному зростанню в медичній галузі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Dembitska S, Kobylanska I, Kobylanskyi O., Kuzmenko O. Training of Technical Specialties for Work Protection Professional Activity According to the Requirements of the Transdisciplinary Approach. *Professional Pedagogics*. 2023. № 1(26). Pp. 110–121. <https://doi.org/10.32835/2707-3092.2023.26.110-121>
2. Dembitska S., Kuzmenko O., Savchenko I., Demianenko V., Safronova A. Digitization of the Educational and Scientific Space Based on STEAM Education. In: Auer, M.E., Cukierman, U.R., Vendrell Vidal, E., Tovar Caro, E. (eds) Towards a Hybrid, Flexible and Socially Engaged Higher Education. ICL 2023. Lecture Notes in Networks and Systems, 2024. vol 901. Springer, Cham. https://doi.org/10.1007/978-3-031-53022-7_34
3. Miastkovska M., Dembitska S., Puhach V., Kobylanska I., Kobylanskyi O. Improving the efficiency of students' independent work during blended learning in technical universities. In: Auer, M.E., Cukierman, U.R., Vendrell Vidal, E., Tovar Caro, E. (eds) Towards a Hybrid, Flexible and Socially Engaged Higher Education. ICL 2023. Lecture Notes in Networks and Systems, 2024. vol 899. Springer, Cham. https://doi.org/10.1007/978-3-031-51979-6_21
4. Дембіцька С. В., Кобилянський О. В., Кобилянська І. М. Трансформація компетентнісного профілю особистості в умовах цифровізації. Трансформація компетентнісного профілю особистості в умовах цифровізації. Цифрова трансформація освіти: теоретико-методичні засади : збірник мат. Міжнародної науково-практичної конф., присвяч. 70-річчю проф. В. П. Сергієнка (28 жовтня). – Київ : Вид-во УДУ імені Михайла Драгоманова, 2024.с.98-100
5. Дембіцька С. В., Кобилянський О. В., Пугач С. С., Шостацька М. О., Кобилянська І. М. Підготовка фахівців із професійної освіти в умовах сучасних трансформацій: теорія та практика: монографія. Вінниця: ВНТУ, 2025. 354 с.
6. Дембіцька С. В., Сіверт І. І. Вплив штучного інтелекту на еволюцію людських компетенцій. Цифрова трансформація освіти: теоретико-методичні засади : збірник мат. Міжнародної науково-практичної конф., присвяч. 70-річчю проф. В. П. Сергієнка (28 жовтня). Київ : Вид-во УДУ імені Михайла Драгоманова, 2024. С.101-102
7. Дембіцька С., Кобилянська І., Пугач В. Особливості розвитку soft-skills майбутніх фахівців в умовах дистанційного навчання. Актуальні аспекти розвитку STEAM-освіти в умовах євроінтеграції: збірник матеріалів II Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції (м. Кропивницький, 26 квітня 2024 року). Кропивницький : ДонДУВС, 2024. С.222-224
8. Дембіцька С., Кобилянський О. Васаженко Н. Вплив інноваційних освітніх технологій на підготовку фахівців в умовах динамічного розвитку ринку праці. *Педагогіка безпеки*. 2024. Том 9, вип. 1.. С. 1–7.
9. Дембіцька С.В. Особливості освітніх інновацій в контексті розвитку цифрового суспільства. Інноваційні трансформації в сучасній освіті: виклики, реалії, стратегії : зб. матер. V Всеукр. відкр. наук.-практ. онлайн-форуму, Київ, 20 вер. 2023 р. / за заг. ред. І. М. Савченко, В. В. Ємець. — Київ: Національний центр «Мала академія наук України», 2023. С.108-110.
10. Дембіцька С.В. Розвиток культури безпеки у здобувачів вищої освіти в умовах надзвичайних ситуацій. Управління та адміністрування в умовах протидії гібридним загрозам національній безпеці: Матеріали IV Міжнародної науково-практичної конференції (м. Київ, 22 листопада 2023 року). Київ: ДУІТ, ХНУРЕ, МНТУ. 2023. С. 791-794
11. Дембіцька С.В. Формування компетентності фахівців з професійної освіти. *Педагогіка безпеки*. 2021. № 6(1-2). С.1–6. <https://doi.org/10.31649/2524-1079-2021-6-1-001-006>
12. Дембіцька С.В., Кобилянська І. М. Розвиток професійної культури майбутніх фахівців технічних спеціальностей: інноваційні підходи та засоби. Актуальні проблеми та перспективи технологічної і професійної освіти. Матеріали VIII всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції – ТНПУ ім. В. Гнатюка, 25-26 квітня 2024 р 59-61
13. Дембіцька С.В., Кобилянський О.В. Вдосконалення вищої технічної освіти в умовах сталого розвитку суспільства. Варіативні моделі й технології трансформації професійного розвитку фахівців в умовах відкритої освіти: зб. матер. Всеукр. наук.-практ. інтернет-конф., 23 червня 2022 р. [ред. кол.: Пуховська Л.П., Просіна О.В. та ін.]. – К. : ДЗВО «Ун-т менеджменту освіти», 2022. С.199-203

14. Дембіцька С.В., Кобилянський О.В. Формування самоосвітньої компетентності майбутніх фахівців в контексті інноваційного розвитку вищої освіти. Українські студії в європейському контексті: зб. наук. пр. 2022. №5. С.172-176.

15. Дембіцька С.В., Кузьменко О., Кобилянський О. Інноваційні засоби формування професійної культури майбутніх фахівців технічних спеціальностей. *Педагогіка безпеки*. 2022. № 7(1-2). С. 01–07. <https://doi.org/10.31649/2524-1079-2022-7-1-001-007>

16. Дембіцька С.В., Кобилянський О.В., Васаженко Н.О. Вплив інноваційних освітніх технологій на підготовку фахівців в умовах динамічного розвитку ринку праці. *Педагогіка безпеки*. 2024. Вип. 9, вип. 1. С. 1–7.

Кулібаба Євгеній Леонідович – аспірант, факультет інформаційних технологій та компютерної інженерії, Вінницький національний технічний університет, Вінниця, e-mail: zhenya.kulibaba@gmail.com.

Yevgeny L. Kulibaba – postgraduate student, Faculty of Information Technologies and Computer Engineering, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, e-mail: zhenya.kulibaba@gmail.com.